

พุทธประวัติ

ตอน
ปริเฉทที่ ๖

ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน
ใกล้เมืองพาราณสี

ปฐมเทศนาและปฐมสาวก

ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕
ออกบวชแสวงหาความจริง
แต่ยังไม่พบทางพ้นทุกข์

พระศาสดาทรงแสดงปฐมเทศนา
โปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ให้บรรลุธรรม
เป็นพระอริยสาวกกลุ่มแรกในพระพุทธศาสนา

ปฐมเทศนา
อัมมจักกัปปวัตตนสูตร
แสดงอริยสัจ ๔

- ทุกข์
- สมุทัย
- นิโรธ
- มรรค

ทางสายกลาง
ไม่สุดโต่งสองด้าน

ประโยชน์ของการเทศนา

- ทำให้สดับเข้าใจความจริง
- ละความเห็นผิด
- เกิดศรัทธา
- ก้าวสู่พระนิพพาน
- ธรรมจักรหมุนไป
ไม่หยุดยั้ง

ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ได้ฟังธรรม บรรลุโสดาปัตติผล
เป็นพระอริยสาวกกลุ่มแรก

โกณฑัญญะ
เป็นผู้ได้ดวงตาเห็นธรรม
บรรลุโสดาปัตติผล
เป็นองค์แรก

วิปัสสะ
บรรลุโสดาปัตติผล
เป็นองค์ที่สอง

ภัททิยะ
บรรลุโสดาปัตติผล
เป็นองค์ที่สาม

มหานามะ
บรรลุโสดาปัตติผล
เป็นองค์ที่สี่

อัสสชิ
บรรลุโสดาปัตติผล
เป็นองค์ที่ห้า

พระอริยสาวกกลุ่มแรก
เกิดขึ้นในโลก

พระศาสดาโปรดเวไนยสัตว์
เริ่มประกาศพระศาสนา

เทวดาและมนุษย์อนุโมทนา
ในพระธรรมคำสอน

“ธรรมจักรหมุนแล้ว เพื่อประโยชน์แก่อุจกุล เพื่อความสุขแก่ชนทั้งหลาย”

พุทธประวัติ ปฐมโพธิกาล

ปริเฉทที่ 6 : ปฐมเทศนา และปฐมสาวก

ปริเฉทนี้กล่าวถึงเหตุการณ์หลังตรัสรู้ใหม่ ๆ จนถึงการแสดงธรรมครั้งแรก และการเกิดขึ้นของพระสาวกชุดแรกในพระพุทธศาสนา

1. เสวยวิมุตติสุข 7 สถานที่

สัตตมหาสถาน คือ สถานที่สำคัญ 7 แห่งที่พระพุทธเจ้าเสด็จประทับเสวยวิมุตติสุข หลังจากได้ตรัสรู้ธรรมวิเศษแล้วเป็นเวลาแห่งละ 1 สัปดาห์ เรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

- สัปดาห์ที่ 1 เสด็จไปประทับภายใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ เสวยวิมุตติสุขตลอด 7 วัน
 - สัปดาห์ที่ 2 เสด็จไปประทับ ณ อนิมิสเจดีย์ ทรงยืนจ้องพระเนตรดูต้นพระศรีมหาโพธิ์ โดยมีได้กะพระบริพารตลอด 7 วัน
 - สัปดาห์ที่ 3 เสด็จไปประทับ ณ รัตนจงกรมเจดีย์ ทรงนิมิตจงกรมขึ้น แล้วเสด็จจงกรมอยู่ที่นี้เป็นเวลา 7 วัน
 - สัปดาห์ที่ 4 เสด็จไปประทับ ณ รัตนฆรเจดีย์ เสด็จไปทางทิศพายัพ แห่ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ประทับนั่งขัดสมาธิในเรือนแก้วซึ่งเทวดานิรมิตถวาย ทรงพิจารณาพระอภิธรรม ตลอด 7 วัน
 - สัปดาห์ที่ 5 เสด็จไปประทับใต้ร่มไม้ไทร โดยมีชื่อว่า อชปาลนิโครธ ซึ่งเป็นที่พักของคนเลี้ยงแกะ ทรงถูกธิดาทั้งสามของท้าวสุวตตีใช้กริยาอิทธิสตรียั่วพระพุทธองค์ให้หลงแต่ไม่สำเร็จ พระพุทธองค์ทรงขับไล่ธิดาทั้งสามออกไปเสีย
 - สัปดาห์ที่ 6 เสด็จไปประทับนั่งขัดสมาธิภายใต้ร่มไม้อันมีชื่อว่า มุจลินท์ ทางทิศอาคเนย์ แห่ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ตอนนั้นเกิดฝนตกลงมาเป็นเวลา 7 วัน พญานาคตนหนึ่งเกิดความเลื่อมใสจึงได้แผ่พังพานป้องพระพุทธเจ้าเป็นเวลา 7 วัน เมื่อฝนหยุดตก พญานาคก็คลายขนดจำแลงกายเป็นมาณพ เข้าไปถวายอัญชลีเฉพาะพระพักตร์และจากไป
 - สัปดาห์ที่ 7 เสด็จไปประทับภายใต้ร่มไม้เกด โดยมีชื่อว่า ราชายตนะ ประทับนั่งเสวยวิมุตติสุขตลอด 7 วัน
-

2. ทรงตัดสินพระทัยแสดงธรรม

ตอนแรกพระพุทธเจ้าทรงพิจารณาว่า ธรรมที่ตรัสรู้นั้นลึกซึ้ง เห็นได้ยาก เข้าใจได้ยาก คนที่ยังยินดีในกามอาจรู้ตามได้ยาก จึงทรงมีพระดำริจะไม่แสดงธรรม

ต่อมาทรงเปรียบมนุษย์เหมือน ดอกบัว 4 เหล่า

1. บัวพินน้ำ พร้อมจะบานทันที

2. บัวปริ่มน้ำ จะบานในวันต่อไป
3. บัวใต้น้ำ ต้องรอเวลาและการอบรม
4. บัวจอมโคลน เป็นอาหารปลาและเต่า ไม่อาจบานได้

พระองค์จึงทรงเห็นว่า ยังมีสัตว์โลกจำนวนหนึ่งที่สามารถรู้ธรรมได้ จึงตัดสินพระทัยแสดงธรรมโปรดชาวโลก

3. ทรงเลือกผู้ควรฟังธรรม

ครั้งแรกทรงระลึกถึง อาฬารดาบส และ อุทกดาบส เพราะเป็นผู้มีปัญญาและกิเลสน้อย แต่ทั้งสองได้สิ้นชีพแล้ว จึงทรงระลึกถึง ปัญจวัคคีย์ ที่เคยอุปัฏฐากพระองค์ ได้แก่

1. โกณฑัญญะ
2. วัปปะ
3. ภัททิยะ
4. มหานามะ
5. อัสสชิ

พระองค์จึงเสด็จไปยัง ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี เพื่อแสดงธรรมแก่ปัญจวัคคีย์

4. ปฐมเทศนา : ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร

เมื่อเสด็จถึงป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ปัญจวัคคีย์ตอนแรกยังไม่เชื่อพระองค์ เพราะเห็นว่า พระองค์ละทวกริยาแล้ว แต่เมื่อพระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่า พระองค์ได้ตรัสรู้มรรคโดยชอบแล้ว ปัญจวัคคีย์จึงยอมตั้งใจฟังธรรม ในวันเพ็ญเดือน 8 พระองค์ทรงแสดง ปฐมเทศนา คือ ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร

สาระสำคัญคือ

1. ที่สุด 2 อย่างที่บรรพชิตไม่ควรเสพ

- กามสุขัลลิกานุโยค การหมกมุ่นในความสุขทางกาม
- อตถกิลมณานุโยค การทรมานตนให้ลำบากเปล่า

ทั้งสองอย่างนี้ไม่ใช่ทางพ้นทุกข์

2. มัชฌิมาปฏิบัติ คือ ทางสายกลาง ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8

1. เห็นชอบ
2. ดำริชอบ
3. วาจาชอบ
4. การงานชอบ
5. เลี้ยงชีพชอบ

6. เพียรชอบ
7. ระลึกชอบ
8. ตั้งจิตมั่นชอบ

3. อริยสัจ 4

1. ทุกข์ ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น
 2. สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ คือ ตัณหา
 3. นิโรธ ความดับทุกข์ คือ การละตัณหา
 4. มรรค ทางไปถึงความดับทุกข์ คือ อริยมรรคมีองค์ 8
-

5. พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นปฐมสาวก

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม ท่านโกณฑัญญะได้เกิด ธรรมจักขุ คือ ดวงตาเห็นธรรมว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดย่อมมีความดับไปเป็นธรรมดา

พระพุทธเจ้าทรงเปล่งอุทานว่า

“โกณฑัญญะรู้แล้วหนอ โกณฑัญญะรู้แล้วหนอ”

ตั้งแต่นั้นท่านจึงได้ชื่อว่า อัญญาโกณฑัญญะ

ต่อมาท่านทูลขอบวช พระพุทธเจ้าทรงประทานอุปสมบทด้วยพระวาจาว่า

“จงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด”
นี้เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ การบวชด้วยพระดำรัสของพระพุทธเจ้า

6. ปญจวัคคีย์บวชครบทั้ง 5

ต่อมาพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่ปญจวัคคีย์ที่เหลือ ได้แก่

- วัปปะ
- ภัททิยะ
- มหานามะ
- อัสสชิ

จนทุกท่านได้ดวงตาเห็นธรรม และได้บวชในพระธรรมวินัย นั้น ปญจวัคคีย์จึงเป็นพระสาวกชุดแรกของพระพุทธศาสนา

7. อนัตตลักษณะสูตร และพระอรหันต์ ๖ องค์

ต่อมาในวันแรม 5 ค่ำ เดือน 9 พระพุทธเจ้าทรงแสดง อนัตตลักษณะสูตร แก่ปญจวัคคีย์ใจความสำคัญคือ ชั้น 5 ได้แก่

1. รูป

2. เวทนา
3. สัญญา
4. สังขาร
5. วิญญาณ

ทั้งหมดเป็น อนัตตา คือ ไม่ใช่ตัวตน บังคับบัญชาไม่ได้ ไม่ควรยึดว่า นั่นเป็นของเรา นั่นเป็นเรานั้นเป็นตัวตนของเรา เมื่อฟังธรรมจบ ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ได้บรรลุพระอรหันต์ ครั้งนั้นจึงมีพระอรหันต์ในโลก 6 องค์ คือ

- พระพุทธเจ้า 1 พระองค์
- พระปัญจวัคคีย์ 5

สรุป

ปริเฉทที่ 6 แสดงให้เห็นว่า หลังตรัสรู้ พระพุทธเจ้าทรงเสวยวิมุตติสุข ทรงพิจารณาธรรมอันลึกซึ้ง และทรงตัดสินพระทัยแสดงธรรมเพื่อโปรดสัตว์โลก พระองค์ทรงแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ คือ ชัมมจักกัปปวัตตนสูตร ทำให้พระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมและเป็นปฐมสาวก ต่อมาปัญจวัคคีย์ทั้งหมดได้บรรลุพระอรหันต์จาก อนัตตลักขณสูตร

ข้อคิด

พระพุทธศาสนาเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงเห็นว่า แม้ธรรมจะลึกซึ้ง แต่ยังมีผู้พร้อมจะเข้าใจได้ การแสดงปฐมเทศนาจึงเป็นการเปิดประตูแห่งพระธรรมให้ชาวโลกได้รู้จัก ทางสายกลาง อริยสัจ 4 และหนทางดับทุกข์ อย่างแท้จริง.